

"לבנינה של תורה" – חלק שמו

שיחה שנמסרה בביהמ"ד כפי מו"ר ראש הישיבה, הרב ברוך ויזר שליט"א

"וּמִשָּׁל בְּרוּחֹוּ מְלֵכָד עֵיר"

שיחות על לימוד תורה (ג)

וחבריו פוגשים כאשר הם שבים לחדרם בערב. הוא מצביע על כך ש"אף על פי שטוב לנו בישיבה ואנחנו מתמלאים מהלימוד ולרוב שמחים שמחת נפש פנימית אמיתית במהלך היום", מכל מקום בערב הם פוגשים עולם תוכן הפוך, עולם של נהנתנות, המצוי מחוץ לכותלי בית המדרש, לדבריו.

"כשאנחנו מגיעים לחדר בערב ועושים סיבוב קצרצר בפלאפון ומסתכלים ב'סטורי' של החברה מהשכבה או לאו דווקא מהשכבה או סתם רואים מה אנשים אחרים עושים בזמן שאנחנו לומדים תורה בישיבה וכמה שהם נהנים – פתאום המתיקות שנצברה במהלך היום נעלמת לאט לאט, וללב נכנסת תחושה אחרת", שבמכתב הוא מרחיב עליה. אומר לך את

האמת: כאשר בעזרת ה' תקים משפחה בדרך התורה כ'בית של תורה' תיראה שההנאות נמצאות 'בפנים'. התחושה כאילו ההנאות מצויות רק 'בחוץ' היא שגויה.

אמשיך לקרוא בדילוגים את תיאוריו: "הסיטואציה חוזרת על עצמה ברוטינה קבועה. מה שקורה לנו בלי שאנחנו מרגישים זה שאנחנו נכנסים ל'לופ' כזה שמצד אחד יש התחזקות תורנית מאד גדולה שמעלה את האדם כל יום בקומה נוספת, ברוך ה', ומצד שני מכה אחת של הצד השלילי מורידה אותנו שלוש קומות למטה".

ב'זמן' הזה אנו עוסקים בהבנת עניין לימוד התורה, שהוא מתנת ה' לעם ישראל. לימוד התורה הוא עצם החיים, כפי כולנו מתפללים: "פִּי הֵם חַיִּינוּ וְאַרְךְ יָמֵינוּ, וּבָהֶם נִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה".

אכן, האמת היא שקצת קשה לנו להגות יומם ולילה. לפיכך העלנו כאן בבית המדרש את השאלה על הפער הקיים בין הרצון ללמוד תורה שכל אחד בא עימו לישיבה, לבין 'המצוי', שהיא המידה בה אנו מצליחים לממש את הדבר.

ביקשתי שתהיו שותפים איתי במציאת התשובה לשאלה, ואכן אחד מתלמידי הישיבה, שבחר להעלים את שמו, הניח על שולחני מכתב ארוך, בן חמישה או שישה דפים מודפסים, ובו מענה לשאלה. אני מאוד מעריך את כתיבה זו, הגם שהמאמר נכתב בעילום שם. אני מקווה שאמשיך ואקבל תשובות נוספות בכתב או בכתב.

בכוונתי להתייחס היום לדברים שהוא כתב. כדרכו של בחור ישיבה, מעלה הכותב קודם כל חקירה האם זהו אכן הפער העומד בפנינו ועלינו להשלימו או שהפער הוא אחר: בין הרצון ללמוד תורה לבין המציאות.

"אור וחושך משמשיין בערבובי"א"

בחלק הראשון של מכתבו, שבו נעסוק היום, מתאר הכותב את הניגודיות שיש בין עולם התוכן של בית-המדרש לבין עולם התוכן שהוא

למקובל בעבר בעולם הישיבות, בחורים המתלבשים בצורה אחרת מהמקובל בעבר או במקומות אחרים. כיום ניתן לראות בחור אשר על ראשו מתנוססת כיפה קטנטנה אך ליבו הוא לב ענק והוא לומד בהתמדה ובשקיקה. כיום ייתכן שבחור יהיה לבוש בחולצת טריקו ומכנסי ג'ינס משופשפים, אך בפנים תפועם בו ענקיות נשמטית גדולה. כך הוא אופיו של דורנו – בקרבו ישנה כמיהה אל הקודש, הוא חי בנשמתו בבית-המדרש, אך מחובר אל החוץ' השוצף, הגועש, המפתה הוולגארי, הגס והפוגעני.

אנו חיים בתוך ה'תרבות' החילונית המתפשטת בכל המקומות. אולם, יורשה לי לומר ולהגדיר שלאמתו של דבר היא כלל אינה בגדר 'תרבות'. זוהי 'תרבות' הדוגלת באמירות דוגמת: "דאג לעצמך! תהנה! אין מחר. אין אחרים בעולם. עשה רק מה שטוב לך באופן אישי – ובלשון העם: 'עשה מה שבא לך'. אתה לא חייב לאף אחד!". לפי גישתה של 'תרבות' זו אין ערכים מחייבים, הכל מותר. לדידה אין כל הגדרות, עד כדי כך שגם המושג 'משפחה' שבורא עולם הטמיע אותו בעולמו, כפי שמשתמע בכך שבתיבתו של נוח נצלו "זָכָר וּנְקֵבָה" – גם הוא נשחק. בתוך כל המורכבות הזו אנו חיים.

יחד עם זאת, אני משוכנע שבקרב כל אחד מהנמצאים כאן ישנו קודש חנוק המצפה להתפרץ. בעבר, הבא לבית המדרש ממילא לא היה קשור יותר אל החוץ. אבל כיום ניתן להיות 'בפנים' ובו-זמנית להיות 'בחוץ', בעולמות התווה. אילו ניסיונות מנסה אותנו הקב"ה בדור הזה!

"עם תורתִי בְּלָפָם"

בני יקירי, קודם כל – דע לך שאתה קדוש! דע לך שאתה ענק!³ אתה מתמודד במצב שאין

הוא ממשיך לתאר את ההרגשות הנוצרות כתוצאה מניגודיות זו ומנסה גם להציע פיתרון: "לכן אנחנו צריכים לגעת בשורש העניין ולהבין מדוע אנו לומדים תורה... אני חושב שעם כל האמת והשמחה האמיתית של אדם בלימוד תורה לפעמים הדברים נגמרים ברגש כלשהו, בלי שאנחנו מצליחים להבין ממש למה אנחנו עושים את זה בעצם. אנחנו רוצים תשובות ממש: למה אנחנו לומדים תורה? מה יש לנו לחפש פה במקום 'הכבוד' הזה, חסר ההנאות החומריות? למה לא לצאת בערבים וליהנות? למה לא לראות סרטים? מה רע בזה?".

ברצוני להתייחס לדברים נפלאים אלו שאני רואה בהם אמת וזעקת.

"בְּקִרְבָּךְ קְדוּשָׁה"

המסורת בעם ישראל מורה שבישיבה אנו מכונים בתואר "בני ישיבה". תלמיד בישיבה אינו כסטודנט באוניברסיטה, אלא הוא בן של הישיבה. על כן אפנה אליך בתואר זה, בני.

כשאני קורא את דברֵי הכאובים, בני הנעלם, אני מתפעל מהאמת הזועקת מדברֵיך. אמת זועקת מהצורה בה אתה יודע לבטא את מה שאחרים מרגישים ופעמים רבות אינם מעזים להודות שכך הם מרגישים. על כך אני מאמץ אותך אל ליבי באהבה גדולה.

אכן, בני יקירי, יש לך נשמה גדולה, נשמה של דור הגאולה, דור המשיח, עליו אומר ה'זוהר' הקדוש, כפי שהרב זצ"ל מצטטו פעמים רבות:² "דרא דעקבא דמשיחא" – דור של עקבות המשיח – "דאיהו טב מלגו", טוב מבפנים, "וביש מלבר". בדור זה ישנו פער גדול בין הנשמה הגדולה לבין ההופעה החיצונית. את פער זה אנחנו פוגשים כיום בכל השטחים.

כיום נטושה מלחמה גדולה, שאתה ואחרים נתונים בה, בין הפנים ובין החוץ. הייתי אומר שכיום בני הדור חיים בסוג של 'מרד קדוש', הנובע מחיפוש אמת עמוקה ולא חיצונית, כפי שמשתקף בדברֵיך. לכן מצוי כיום, בניגוד

¹ תיקוני זוהר, תיקון ס, דף צב, עמוד ב

² עיין אגרות הראי"ה, אגרת שלב

³ עיין נתיב מצותיך, נתיב האמונה, שביל ו, אות י: "ומבואר בספר החזיונות למרן הרח"ו...: שאלתי למורי ז"ל (האריז"ל): איך היה אומר לי שנפשי יש לה מעלה כל כך, והרי קטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאיני מגיע לעקבו? ויאמר אלי: דע כי גדלות הנפש אינה תלויה כפי מעשה האדם הנראה לעינינו, כי בוחן ליבות וכליות השם יתברך, וכפי הזמן והדור ההוא מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול ככמה מצוות בדורות הראשונים. כי בדורות האלו הקליפה והרע גובר

באמת מתמודדים, איזה קרב יש לנו כל פעם שאנחנו חוזרים הביתה”. אילו דברים, אילו מילים!

בני יקירי, אני מאמץ אותך אל ליבי, מחבק אותך בחיבוק גדול ואומר לך: אשריך! אשריך שזכית להיות בדור הזה! אתה טועה! אתה גיבור, אתה צדיק ואתה קדוש! אתה מתמודד! אחדש לך עוד משהו שאולי לא ידעת מהתורה המסורה לנו. במקום אחר בספר ‘צדקת הצדיק’ כותב רבי צדוק דבר נפלא: “כשם שצריך אדם להאמין בה’ יתברך כך צריך אחר כך להאמין בעצמו”. כוונתו אינה רק שעל מנת ליצור ולעשות בעולם האדם צריך שיהיה לו דימוי עצמי גבוה, אלא שיש לאדם להאמין “שיש לה’ יתברך עסק עימו...”. עליו להאמין שהקב”ה מסתכל עליו, מחבק אותו ומתפאר בו נוכח מלאכיו – על ההתמודדות הקשה שהוא עומד בה, על חיפוש האמת הבווער בו. אמנם יצר הרע קיים מאז ומתמיד, אולם מאבקים כפי שקיימים בדור הגאולה לא היו מעולם.

ממשיך רבי צדוק: “צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו, וה’ יתברך מתענג ומשתעשע בה כשעושה רצונו”. על כל הצלחה שלך, על כל דקה של לימוד תורה, במצב כזה בו ‘החוק’ מושך, סוער וגועש לצאת מבית-המדרש אל הנאות עולם הזה, ולו בלחיצת כפתור בלבד – מסתכל בורא העולם כעל בן יחיד, בבחינת “בְּנִים אַתֶּם לֵה’ אֱלֹהֵיכֶם”⁵. כל אחד מאיתנו הוא בן יחיד שהקב”ה אוהבו “ומשתעשע בו”, כפי שילד משחק בכדור ומשתעשע בו, כלשון הכתוב: “הֲבֵן יִקְרֶה לִי אֶפְרַיִם אִם יִלְדֶּה שְׁעָשָׁעִים”.

עיקר כוונתי בשיחה זו היה להבהיר לך את היחס כלפיך. לעת עתה אסיים ואומר לך, בן חביב: לך ולמד את מאמר ‘הדור’ של הרב זצ”ל, שראה בעיני הבדולח שלו ובעיני רוח

להיכן לברוח. העובדה שאתה מעלה את הדילמה הזו מוכיחה שיש לך נשמה של דור הגאולה, כפי שה’זוהר’ הגדירה.

רבי צדוק הכהן מלובלין כותב על דורנו ב’צדקת הצדיק’⁴: “דורו של משיח ודאי יהיה חביב... ועל כרחק ששורש נשמתם ממקום גבוה יותר מכל הדורות”. אומר רבי צדוק שאדם שזכה שהקב”ה הוריד את נשמתו בתוך גוף דווקא בדור זה מורה הדבר שיש לו נשמה גבוהה. אלמלא כן הוא לא היה נולד בתקופה זו, אלא בשנים אחרות.

מאמר זה של רבי צדוק נפתח בשאלה הדומה לשאלתך, בני: “אל יתמה האדם אם יראה רשעים מתרבים בעולם והולכים ומתגדלים” – ‘החוק’ נראה זוהר ונדמה שאלו הנהנים מהנאות החיים מרוויחים מכך, על אף שהן סותרות את התורה ואת רצון ה’. איזה מאבק קשה!

“איזהו גיבור?”

ממשיך כותב המכתב: “כשיש רגל בישיבה ורגל בעולם המהנה שבחוק איך מבקשים מן אדם להתחבר לישיבה, לאמת, לתורה, לקב”ה כשיש משהו הרבה יותר מהנה בחוק”. בקשה זו אינה בקשה של גורמים חיצוניים או דרישת המערכת. בקשה זו היא בקשתה של נשמתך! כל ההמולה שב’חוק’ היא שקר וזיוף, הכל הוא ‘פוטושופ’ אחד גדול. אמנם, הדברים אכן נדמים כמושכים ומוצלחים ולא ניתן להתווכח עם תחושתו של אדם.

הוא שואל במצב כזה “איך מבקשים מן אדם להסתכל על העתיד” – כוונתו לעולם הבא – “ולא על הסופ”ש הקרוב. מה מצפים מאיתנו להיות גיבורים? סופרמן? להתגבר על הכל? נכון שרצון הרבנים בישיבה שנהיה גיבורים באופן תמידי, אבל לא בטוח שכולם יודעים מול איזה דברים אנחנו

מאוד ומאוד עד אין קץ ועד אין שיעור, מה שאין כן בדורות הראשונים. ואלו הייתי אני, חיים, באותן הדורות היה מעשי והכמתי נפלאים ונעלים מכמה צדיקים הראשונים, תנאים ואמוראים. אשר על כן לא אצטער זה כלל... (מובא באם הבנים שמחה, עמוד עב)

⁴ סעיף נב

⁵ דברים, פרק יד, פסוק א

⁶ ירמיהו, פרק לא, פסוק יט – “שאני זוכר אותו תמיד כאילו הוא בן יקר לי שלא חטא לי מעולם... כאב שמשמעשע עם בנו החביב לו” (רד”ק).

קודשו את מאבקי דור הגאולה והעלה אותם על שולחן העבודה והניתוחים הרוחני שלו. במאמר זה הוא גם נותן פתרונות למצוקות הדור. פתרונות אלו חבויים בתוכך ואף העלית אותם על הכתב.

אסיים במשפט אחד מתוך מאמר 'הדור': "דור בעל רוח גדול חפיץ", ואם הוא לא יודע לחפוץ אז הוא נאלץ "ומוכרח לחפוץ, בכל מקום שהוא פונה לשמוע דברים גדולים".

